

Litt bakgrunnsinformasjon

Utvandringen fra Norge til Nord-Amerika i moderne tid startet med Cleng Peerson (1782-1865) fra Tysvær. Han kalles «den norske utvandnings far». Cleng Peerson ble i 1821 utsendt av en gruppe mennesker i Stavanger og Rogaland til USA for å undersøke mulighetene for utvandring, og den 4. juli 1825 seilte sluppen «Restaurationen» av gårde fra Stavanger med 52 emigranter. Disse var kvekere og følte seg religiøst undertrykte i Norge. Skipet deres ankom New York den 9. oktober samme år, en dag som feires som Leif Eriksson Day i deler av USA. Cleng Peerson selv hadde reist over igjen allerede året i forveien for å kjøpe jord til dem. Disse utvandrerne slo seg først ned i New York, men etter få år flyttet de fleste i 1835 videre til Illinois. Cleng Peerson kom senere til Missouri før han endte opp i Texas.

Fra 1836 ble utvandringsskip fra Norge en årlig foreteelse. Utvandringen vokste gradvis frem til 1866, da masseutvandringene begynte. I alt regner man med at cirka 800.000-900.000 mennesker utvandret fra Norge, og de fleste til USA. Man kan skjelve tre store bølger; den 1. fra 1866-73, den 2. og største fra 1879-93, og den 3. fra 1900-10. Fra 1860-årene og frem til 1910 forsvant 60 % av fødselsoverskuddet gjennom emigrasjon til Amerika.

En av hovedårsakene til utvandringen var fattigdom og dårlige kår på landsbygden. Dette skyldtes blant annet en befolkningseksplasjon. Jorden kunne ikke lenger brødfø flere. Samtidig inntraff en jordbrukskrise på 1860-tallet da norsk korn fikk konkurranse av billig korn fra Østersjølandene. Flyttelassene gikk fra indre strøk mot kysten, fra landsbygd til by og over havet til USA.

Midtvesten ble målet for mange av emigrantene (Wisconsin, Iowa, Minnesota, North og South Dakota), noen dro enda lenger vest, men relativt få slo seg ned på østkysten. En del byer, som Chicago, Brooklyn i New York, Minneapolis og Seattle, har mange innbyggere av norsk herkomst.

Ofte foregikk flyttingen etappevis. Mange immigranter hadde først flyttet fra landsbygden til byene. Ofte reiste familiefar eller eldre brødre i forveien for å skaffe billettenger til resten av familien. Vi kan ofte se at billettene er «prp.», det vil si *prepaid*, i databasene på Digitalarkivet.

En 4. og siste utvandringssbølge kom på 1920-tallet, da arbeidsledigheten i Norge var stor. Nye lover i USA kanaliserte deler av denne innvandringen til Canada. Senere kom ytterligere amerikanske restriksjoner til å stanse noen videre masseutvandring.

Det er skrevet mye om emigrasjonshistorien. Nasjonalbiblioteket i Oslo har en egen *Norsk-amerikansk samling*. Gå inn på www.nb.no og velg *Fag* og deretter *Temaer*. *Det løfterike landet* finner vi på www.nb.no/emigrasjon Dette er et samarbeide mellom Nasjonalbiblioteket og *Utvandrer-museet på Hamar*. Sistnevnte institusjons nettside er www.museumsnett.no/emigrantmuseum Ellers har Laila Normann Christiansen en fin hjemmeside med mye nyttig stoff for dem som interesserer seg for emigrasjon til Nord-Amerika. Adressen er www.lailas.net

Emigrantforskning i praksis

Da jeg begynte med slektsforskning for cirka 20 år siden var både folk i byene og ikke minst utvandrerne til USA et stort problem for meg å følge opp, og disse utgjorde nærmest «sorte hull». Senere har blant annet datateknologien gjort det svært mye enklere å gjenfinne forsvunne slektninger. Tenk bare på hvor mye lettere de digitaliserte folketellingene har gjort det å spore opp mennesker!

Noe av det viktigste i emigrantforskningen er, som i all annen slektsforskning, å grave der man står og gå fra det kjente til det ukjente. Ikke hopp rett ut i det store, spennende eventyret. Begynn med å sjekke alle tilgjengelige kilder her i Norge først: Kirkebøkens dåpsnotater, konfirmasjonslister, eventuelt vielser samt flyttilister. Ofte giftet man seg og fikk kanskje et barn eller to før man dro. Dette er det viktig å finne ut av. Spør og grav: Finnes det gamle amerikabrev, bilder som har blitt sendt over havet eller liknende? På mange bilder er navnet på fotografen og stedet påtrykt. Dette gir oss viktige opplysninger, selv om de avbildede kanskje er ukjente. Norske skifteoppgjør kan være en gullgruve. Om boet gikk til skifte måtte arvinger i utlandet spores. I skiftevedleggene kan vi finne både fullmakter og personlige amerikabrev.

Forsøk deretter å finne personene utvandret. **Emigrantprotokoller** har normalt 60 års klausul og mange er filmet. Det finnes gamle *håndskrevne* register til en del av disse protokollene. Disse finner vi i lesesalen på Statsarkivet i Oslo. Vi har også god hjelp i de *dataregistrerte* listene på [Digitalarkivet www.digitalarkivet.uib.no](http://www.digitalarkivet.uib.no) For Oslo havns vedkommende er disse imidlertid *ikke fullstendige* ennå. Det finnes to ulike databaser som tidsmessig overlapper hverandre. Innholdsmessig vil vi finne noen emigranter i bare den ene databasen, noen i bare den andre, noen i begge, mens en hel del foreløpig ikke er å finne i noen. Gå inn i dokumentasjonen for å sjekke hva som ligger i hvilken av databasene og hva som ikke er med overhodet. Glem heller ikke at for eksempel Göteborg ligger i rimelig nærhet for mange Østfoldinger og andre. Skjult emigrasjon i form av avhoppede/avmønstrede sjømenn fantes også. Husk at mange dro i allerede opptråkede spor: Har slektninger, venner, naboer eller andre sambygdinger allerede utvandret? Særlig på landsbygda i USA kan vi finne hele kolonier av folk fra samme område i «gamlelandet». I Barnes County, North Dakota slo det seg for eksempel ned svært mange totninger.

Ellis Island åpnet på midten av 1890-tallet og var operativ frem til 1924. I løpet av disse årene ble over 22 millioner mennesker registrert innreist her. Disse kan vi finne i en gratis database på www.ellislandrecords.org Originalmanifestene er her skannet inn, og kan gi oss gode tilleggsopplysninger: Ofte nevnes nærmeste pårørende så vel i Norge som i USA. Husk at mange manifeste går over to sider, og vi må gå forover/bakover for å få med alt.

Søkemotoren i denne databasen kan være noe stivbent. Best resultat får vi om vi under *Passenger Search* velger *Advanced Passenger Search*. Et godt hjelpemiddel er også One-step websidene til **Stephen P. Morse** på www.stevemorse.org Vi kan begge steder gjøre såkalte *soundex-søk*. Soundex er et «oversettelsessystem» som lager et navn om til en førstebokstav og en tresifret tallkode. Utgangspunktet er at vokaler ignoreres og de resterende konsonantene plasseres i grupper etter hvordan de *høres ut* ved uttale. På Internett skjer «oversettelsen» automatisk om vi bare *krysser av* at vi vil bruke soundex-funksjonen når vi søker. Et soundex-søk på Matsen (M325) gir også treff på Madsen, Madson, Matson og mange flere. To ting det er viktig å huske på: 1. Soundex-systemet (og dermed treffene vi får) er basert på engelsk uttale, ikke norsk. 2. Et soundex-søk tar ikke hensyn til feilindekseringer av noe som i håndskrift likner på hverandre, men uttales ulikt; for eksempel Marius og Marins.

En god lenkesamling for både Nord-Amerika og resten av verden finner vi på **Cyndi's List** som har adressen www.cyndislist.com Her kan vi blant annet gå inn på statsnivå i USA og se etter nyttige adresser til foreninger, arkiv og museer, finne tilgjengelige kilder på Internett og mye annet. Et godt tips er også å bruke de ulike søkemotorene som finnes, for eksempel **Google** på www.google.com Tast inn noen velvalgte ord, for eksempel et etternavn, et county, en stat og ordet *genealogy* og se om du

får opp noen treff. Husk at ved hjelp av «anførselstegn» kan man søke på en eksakt frase. Man vil da gjenfinne nøyaktig det/de ordene man har skrevet mellom anførselstegnene i dokumentet og i eksakt samme rekkefølge.

Føderale **folketellinger** for USA fra slutten av 1700-tallet og hvert tiår frem til og med 1930 finnes på flere ulike nettsteder. Deler av disse kan vi finne både i form av innskannede bilder og i form av avskrifter. Noen er gratis, andre ligger på betalingssider. På blant annet betalingstjenesten **Ancestry.com** www.ancestry.com ligger innskannede bilder av alle sidene i tellingene med ulike indekseringer på personnivå.

I de føderale folketellingene finner vi opplysninger om navn, alder, fødested, yrke, bosted med videre. I 1900 og 1910 får vi den nyttige opplysningen hvor mange barn en kvinne har født og hvor mange som fortsatt lever. I 1900 oppgis dessuten personenes fødselsår og -måned i tillegg til alderen. I mange av tellingene opplyses dessuten om fødestedet til de talte personenes foreldre samt eventuelt innvandringsår. Årsaken til at denne kilden er så viktig for oss er blant annet at det i USA ikke finnes noen statskirke. Det er således ofte vanskelig å finne igjen slektningene i kirkebøker. Disse er heller ikke like lett tilgjengelige. Legg merke til at tellingen fra 1890 stort sett har brent samt at tellingen 1880 også finnes gratis blant annet gjennom «mormonerne» sine sider **FamilySearch** på www.familysearch.org På betasidene finner det meste av tellingen fra 1900 med innskannede bilder av originaldokumentet. Adressen er <http://search.labs.familysearch.org/recordsearch/>

MRS. AXEL MATSON
Mrs. Axel Matson, 84, rt. 2, Elkhorn, died at Lakeland hospital Tuesday night. She had been in poor health at her home for several months.
She was born in Denmark November 7, 1881 and was educated in the schools of that area. She came to the United States and located in Iowa in 1912. She later moved to Chicago.
She was married to Axel Matson in Chicago June 30, 1914.
She is survived by her husband.
Funeral services will be held at the Sugar Creek Lutheran church on Saturday at 2 p.m. in charge of Rev. Eugene Engelstad, pastor of the church. Burial will be in the Sugar Creek cemetery.
Friends may call at the Fredrickson Funeral home from 2 to 4 and 7 to 9 on Friday and from 1 to 2 p.m. at the church on Saturday.

Les vilkårene nøye dersom du ønsker å abonnere på en av de mange betalingstjenestene. Ikke minst er det viktig å ha klart for seg hvordan du skal gå frem for å si opp abonnementet igjen! Det er viktig å huske at vi i Norge ikke kan bruke de amerikanske gratisnumrene når vi skal ringe og si opp et abonnement, men må slå egne kundenumre for oss utenfor USA.

Social Security Death Index inneholder dødsfallsregistreringer fra 1937, men først fra ca. 1970 kan vi regne med at de fleste er blitt registrert. Den blir generelt mer og mer fullstendig etter hvert som vi nærmer oss nåtid. Dette registeret finnes mange steder. Et gratis sted med god søkemotor, dersom vi velger avansert søk, er **Rootsweb** www.rootsweb.com

Dødsannonser ser helt annerledes ut i USA/Canada enn i Norge. Vi skiller gjerne mellom en mer kortfattet *Death Notice* og en mer omfattende *obituary*. De første finner vi helst i storbyenes aviser, mens en obituary fra en lokalavis kan inneholde hele biografier om de avdøde. Ofte får vi vise både fødselsdato og sted, foreldre, giftermål og yrkesliv. Foruten dødsdato og sted og nærmeste pårørende. Disse oppgis gjerne med fullt navn og bosted. Det er også vanlig å regne opp søsken til den avdøde. I mange tilfeller oppgis navn både på levende og tidligere døde slektinger. Se eksempel på dette hos Laila Normann Christiansens nevnte nettsider. NB! Som i alle andre tilfeller: Vi skal ikke tro alt vi leser i avisen! Feil og uoverensstemmelser forekommer i dødsannonsene.

Obituary hentet fra The Elkhorn Independent, Elkhorn Wisconsin torsdag den 22. juli 1965.

Hvordan skaffer vi så til veie dødsannonser? Som oftest er det et krav at vi kjenner til dødsdag og sted. Det

finnes gratis databaser med dødsfallsregistreringer for blant annet North Dakota, Illinois, California og Minnesota. En del finner vi for eksempel lenker til fra Digitalarkivet under rubrikken *Nyttige lenker*. For Minnesotas vedkommende finnes det også en del fødsler registret. For Washington kan vi både finne noe gratis og noe i en database hos betalingstjenesten Ancestry. Mange gravlunder ligger også på nett, for eksempel The Green-Wood Cemetery i New York på www.green-wood.com Det finnes ellers oversikter på www.vitalrec.com og man kan være heldig å finne lokale registreringer av både dødsannonser og minnesmerker på gravlunder. For Tacoma i Washington har vi for eksempel et nyttig dødsannonseregister presentert på bibliotekets hjemmesider www.tpl.lib.wa.us Velg *Tacoma Past & Present* i menyraden til venstre, og deretter *Tacoma/Pierce County Obituary Index*.

Vi ser deretter om vi finner noen **frivillige hjelpere** for vårt område. Lister over slike finnes blant annet på RAOGK www.raogk.com En annen god oversikt ligger hos Rootsweb på sidene <http://freepages.genealogy.rootsweb.com/~obit/> I begge tilfeller er hjelperne organisert etter county, og på sistnevnte sider ligger også en god søkemotor for å finne rett county dersom det ikke er kjent fra før. De fleste hjelperne gjør sine oppslag gratis, men vær forberedt på å dekke kopieringsutgifter og porto!

En *dødsattest* vil gi oss utfyllende informasjon både om den avdøde og om dødsfallet. Disse kan bestilles fra det offentlige. Iblant sitter også lokale slektsforskningsforeninger med kopier på mikrofilm. Det er ikke bare dødsfall vi kan få hjelp med via Internett. Vi kan også finne registre med for eksempel fødsler, vielser og skilsmisser. Igjen er det ulike *søkemotorer* og sider med *lenkesamlinger* som er nøkkelen for å finne det vi til enhver tid jakter på.

Betalingstjenesten *Ancestry* på www.ancestry.com har vi allerede vært innom flere ganger. Andre kjente er *Genealogy.com* på www.genealogy.com og *Godfrey Memorial Library* på www.godfrey.org Alle disse kan vi ha glede av selv om vi ikke abonnerer, men vi får selvsagt ikke ut like mye informasjon!

Så står vi der til sist med navn på mulige nålevende slektninger. Da er det på tide å **finne en adresse** og kanskje et telefonnummer. To nyttige sider er www.switchboard.com og www.ussearch.com Sistnevnte er egentlig en betalingstjeneste, men vi kan få frem noen nyttige opplysninger gratis også. Ellers kan man også gå inn på www.telefonkatalogen.no velge *Kataloger i utlandet* og deretter ønsket land.

For **Canadas** vedkommende kan nevnes www.genealogylinks.net/canada Tilgjengelig materiale varierer svært. British Columbia er for eksempel en drøm!

Den som vil lese mer om å finne slektninger i Amerika kan også ta en titt på min og Berit Garsruds artikkel *Hjelp, jeg har slekt i Amerika!* trykt i Østfold Historielags slekthistoriske tidsskrift *Runar* nr. 1/2004. Denne går mer i dybden på temaene ovenfor, og viser dessuten svært godt *forskningsgangen* gjennom konkrete eksempler. Det er imidlertid viktig å være klar over at det skjer mye på få år i slektsforskningens verden, ikke minst når Internett er involvert. Når det gjelder detaljer om hvilke nettstedet som har tilgjengelig hvilke folketellinger med og uten indeksering og liknende, er det nok derfor smart å ta artikkelens tekst med en liten klype salt.

Runar utkommer to ganger i året, og du kan enten låne det gjennom ditt lokale bibliotek, eller kjøpe enkeltnummer av/abonnere på tidsskriftet (kr. 100,- per år) ved å kontakte Østfold Historielags kontor: Østfold Historielag, Kasernegt. 47, 1632 Gamle Fredrikstad: Telefon 69 32 07 60. E-post: oesthi@msn.com Hjemmeside: <http://www.ostfoldhistorielag.org/>

TWELFTH CENSUS OF THE UNITED STATES.

201 A

State Illinois
County Cook

SCHEDULE No. 1.—POPULATION.

Supervisor's District No. 1 Sheet No. 11
Enumeration District No. 447

Township or other division of county West Town Name of Institution, X
Name of incorporated city, town, or village, within the above-named division, City of Chicago Ward of city, 14
Enumerated by me on the 7th day of June, 1900, Patrick H. Kelly, Enumerator.

IN CITY.	NAME	RELATION.	PERSONAL DESCRIPTION.	NATIVITY.			CITIZENSHIP.	OCCUPATION, TRADE, OR PROFESSION.	EDUCATION.	MEMBERSHIP IN BENEVOLENT SOCIETIES.
				Place of birth of this Person.	Place of birth of Father.	Place of birth of Mother.				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	1799	Widow	1800	Illinois	Illinois	Illinois	1800	1800	1800	1800
2	1800	Wife	1800	Norway	Norway	Norway	1800	1800	1800	1800
3	1800	Daughter	1800	Norway	Norway	Norway	1800	1800	1800	1800
4	1800	Daughter	1800	Norway	Norway	Norway	1800	1800	1800	1800
5	1800	Daughter	1800	Norway	Norway	Norway	1800	1800	1800	1800
6	1800	Daughter	1800	Norway	Norway	Norway	1800	1800	1800	1800
7	1800	Daughter	1800	Norway	Norway	Norway	1800	1800	1800	1800
8	1800	Daughter	1800	Norway	Norway	Norway	1800	1800	1800	1800
9	1800	Daughter	1800	Norway	Norway	Norway	1800	1800	1800	1800
10	1800	Daughter	1800	Norway	Norway	Norway	1800	1800	1800	1800
11	1800	Daughter	1800	Norway	Norway	Norway	1800	1800	1800	1800
12	1800	Daughter	1800	Norway	Norway	Norway	1800	1800	1800	1800
13	1800	Daughter	1800	Norway	Norway	Norway	1800	1800	1800	1800
14	1800	Daughter	1800	Norway	Norway	Norway	1800	1800	1800	1800
15	1800	Daughter	1800	Norway	Norway	Norway	1800	1800	1800	1800
16	1800	Daughter	1800	Norway	Norway	Norway	1800	1800	1800	1800
17	1800	Daughter	1800	Norway	Norway	Norway	1800	1800	1800	1800
18	1800	Daughter	1800	Norway	Norway	Norway	1800	1800	1800	1800
19	1800	Daughter	1800	Norway	Norway	Norway	1800	1800	1800	1800
20	1800	Daughter	1800	Norway	Norway	Norway	1800	1800	1800	1800
21	1800	Daughter	1800	Norway	Norway	Norway	1800	1800	1800	1800
22	1800	Daughter	1800	Norway	Norway	Norway	1800	1800	1800	1800
23	1800	Daughter	1800	Norway	Norway	Norway	1800	1800	1800	1800
24	1800	Daughter	1800	Norway	Norway	Norway	1800	1800	1800	1800
25	1800	Daughter	1800	Norway	Norway	Norway	1800	1800	1800	1800
26	1800	Daughter	1800	Norway	Norway	Norway	1800	1800	1800	1800
27	1800	Daughter	1800	Norway	Norway	Norway	1800	1800	1800	1800
28	1800	Daughter	1800	Norway	Norway	Norway	1800	1800	1800	1800
29	1800	Daughter	1800	Norway	Norway	Norway	1800	1800	1800	1800
30	1800	Daughter	1800	Norway	Norway	Norway	1800	1800	1800	1800
31	1800	Daughter	1800	Norway	Norway	Norway	1800	1800	1800	1800
32	1800	Daughter	1800	Norway	Norway	Norway	1800	1800	1800	1800
33	1800	Daughter	1800	Norway	Norway	Norway	1800	1800	1800	1800
34	1800	Daughter	1800	Norway	Norway	Norway	1800	1800	1800	1800
35	1800	Daughter	1800	Norway	Norway	Norway	1800	1800	1800	1800
36	1800	Daughter	1800	Norway	Norway	Norway	1800	1800	1800	1800
37	1800	Daughter	1800	Norway	Norway	Norway	1800	1800	1800	1800
38	1800	Daughter	1800	Norway	Norway	Norway	1800	1800	1800	1800
39	1800	Daughter	1800	Norway	Norway	Norway	1800	1800	1800	1800
40	1800	Daughter	1800	Norway	Norway	Norway	1800	1800	1800	1800

Eksempel på føderal folketelling. Vi ser her en side i 1900-tellingen for byen Chicago i Cook County, Illinois, USA.